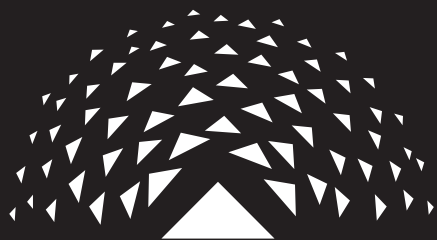

KKI

4:1

Miként reagáltak
a jelentősebb nyugat-európai
országok az északkelet-szíriai
török offenzívára?

KKI 4:1

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2019

Szerkesztő:

Fejérdy Gergely – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Fejérdy Gergely – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Molnár Tamás Levente – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szabó Barnabás – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szalai Máté – Külügyi és Külgazdasági Intézet, Budapesti Corvinus Egyetem

Szöveggondozás és tördelés:

Tevelyné Kulcsár Andrea

Fotó:

European Council

<https://newsroom.consilium.europa.eu/events/20190315-eu-turkey-association-council-march-2019/eu-turkey-association-council-press-conference-15-03-19-bruxelles-15-03-19/79090>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

A sorozatban eddig megjelent kiadványok

2019/15. [Milyen hosszú távú következményei lesznek az iraki tüntetéseknek?](#)

2019/14. [Mi lehet Törökország célja az újabb szíriai művelettel?](#)

2019/13. [How Do You See the Future of the Gulf Cooperation Council Integration Format?](#)

2019/12. [Valóban a realizmus eszköztára a leghatékonyabb a világpolitikai folyamatok megértéséhez a Trump-korban?](#)

2019/11. [Hogyan értékelhető a Pekingben rendezett második Övezet és Úr Fórum?](#)

Régebbi számaink elérhetőek a [KKI honlapján](#).

A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra – a nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti párbeszéd elősegítése. E számunkban a következő kérdésre kerestük a választ: „Miként reagáltak a jelentősebb nyugat-európai országok az északkelet-szíriai török offenzívára?”

MOLNÁR TAMÁS LEVENTE

A német politikai vezetésnek a Törökország észak-szíriai beavatkozásával kapcsolatos reakciói egyelőre kimerültek elítélő nyilatkozatok kiadásában és a német fegyverexport beszüntetésének kilátásba helyezésében.

Angela Merkel (CDU) október 17-én, a Bundestagban elmondott [beszédében](#) az észak-szíriai török katonai offenzíváról úgy fogalmazott, hogy az egy „humanitárius dráma, jelentős geopolitikai következményekkel, ezért a szövetségi kormány a jelenlegi körülmények között nem fog fegyvert szállítani Törökországnak”, majd hozzátette: „örülök, hogy az európai partnerek is hasonlóképpen tesznek”. Egy nappal korábban, a Francia–Német Miniszteri Tanács toulouse-i ülését követően, a felek [közös nyilatkozatban](#) ítélték el a török beavatkozást, és kiemelték „Törökország nemzetközi jogi – beleértve a humanitárius jogi – kötelezettségeit”. Heiko Maas (SPD) német külügyminiszter október 9-én azt nyilatkozta, hogy a kormány „a legélesebben elítéli a törökök északkelet-szíriai offenzíváját”, továbbá felszólította Törökországot, hogy „hagyjon fel az offenzívával, és a biztonsági érdekeinek békés úton szerezzen érvényt”. A német fegyverexport beszüntetésével kapcsolatban a külügyminiszter néhány nappal később egy interjúban kijelentette, hogy a kormány „nem hagy jóvá egyetlen új engedélyt sem olyan fegyverekre [vonatkozóan], amelyeket Törökország bevethet Szíriában”. Norbert Röttgen (CDU), a Bundestag külügyi bizottságának elnöke szintén október 9-én, egy [ZDF-interjúban](#) a felelősséget firtató kérdésre úgy reagált, hogy a kritika első körben az Amerikai Egyesült Államok „megbízhatatlan vezetését” illeti, ugyanakkor az események „egy újabb katasztrófá[ját] jelentik” az európai külpolitikának, jobban mondván, a külpolitika hiányának”. Németországnak ezért a részesévé kell válnia egy közös, a közel-keleti térséget illető európai külpolitikának, hiszen ott európai biztonsági érdekek forognak kockán. Hogy milyen konkrét elemek alkotnák ezen európai külpolitikát, annak kifejtésébe nem bocsátkozott a CDU külpolitikai szakértője.

Az említett nyilatkozatok mellett Németország több multilaterális fórumon is elítélte a török beavatkozást (így az [ENSZ BT-ben](#), öt európai országgal együtt, illetve az EU külügyi főképviselőjének [nyilatkozata](#) révén), az elmarasztaló szavakon kívül azonban túl sok minden egyelőre nem történt a részéről. Az exportkontrollért felelős gazdasági minisztériumnak a törökországi fegyverexport beszüntetéséről szóló Merkel- és Maas-nyilatkozat közti ellentmondás kapcsán Stefan Liebich (*Die Linke*) képviselőnek adott [válaszából](#) kiderült, hogy Berlin a hatóságilag már jóváhagyott fegyverszállításokat nem fogja leállítani, és az exportstop nem vonatkozna azokra a fegyverekre sem, amelyeket az offenzívában nem lehet felhasználni. Azaz

a német korlátozás csak egy rendkívül „felvizezett” formája lenne a teljes fegyver-export beszüntetésének, ráadásul csak a későbbiekben kezdené kifejteni a hatását. Csak összehasonlításképpen: a [Spiegel Online információi szerint](#) Németország 2018-ban 242,8 millió euró értékben adott el fegyvert Törökországnak (ami az éves német fegyverexport egyharmada), idén augusztusig pedig 250,4 millió eurót tett ki az oda szállított fegyverek értéke (és ez már így is a legmagasabb összeg 2005 óta).

A német gazdasági szereplők részéről is csak óvatos reakciók történtek eddig. Talán a legfontosabb, hogy a Volkswagen (VW) elhalasztja az Izmir melletti Manisában tervezett, 1,2–1,5 milliárd euró értékű beruházásról szóló döntést. Stephan Weil (SPD), a cég felügyeleti bizottságának tagja úgy [fogalmazott](#), hogy a beruházás „a jelen körülmények között vállalhatatlan, s az emberi jogok és a nemzetközi jog arcul csapásával érne fel”. A „jelen körülményeket” a bizottság több tagja is megismételte, ami arra történő célzás, hogy amennyiben a törökök az Észak-Szíria elleni támadást beszüntetnék, ismét szóba kerülhetne a beruházás megvalósítása.

A német politikai reakciók eddig nem terjedtek ki más területre, pedig a vezetésnek számos lehetősége lenne a válaszlépések eszköztárára: a fegyverexport teljes körű beszüntetése, a német exportörök és hitelcégek külföldi ügyleteit államilag biztosító „Hermész-fedezet” (*Hermesdeckung*) felmondása, az EU előcsatlakozási támogatási eszközeinek a befagyasztása (melyekből Törökország 2007 és 2020 között [9 milliárd euró lehívására](#) jogosult), egyes személyek elleni szankciók, stb. A ZDF-Politbarometer [felmérése](#) szerint a német lakosság 65 százaléka helyeselné a Törökországgal szembeni gazdasági szankciók kivetését is, azaz a többség támogatná a törökökkel szembeni erélyesebb fellépést. A kormány ennek ellenére várhatóan óvatosan fogja kezelni a kérdést, hiszen feltett szándéka az EU és Törökország közötti menekültegyezmény életben tartása. (A német–török kapcsolatok megítélése a KKI [egyik korábbi 4:7-ében](#) olvasható.) A német Törökország-politika egy igen régi problémával is küzd, amelyet a realpolitika népszerűtlenségének Szküllájának és a normatív szempontokat figyelembe vevő, ám elégtelen kimenetelű politika Kharübdiszének dilemmájával lehetne leírni. A Törökország szíriai beavatkozására adott német reakciók is e két „szörnyeteg” közötti lavírozás termékei.

FEJÉRDY GERGELY

Az október 9-én megindult török offenzívát követően Franciaország kormánya és minden politikai szereplője egybehangzóan elítélte Törökország lépését, és a kurdok támogatásának fontosságára hívta fel a figyelmet. Emmanuel Macron államfő október 10-én, Lyonban [reagált](#) először nyilvánosan: kijelentette, hogy a leghatározottabban tiltakozik az egyoldalú katonai támadás ellen, és felháborítónak tartja, hogy Törökország a Daes és a terrorizmus elleni küzdelmet akadályozza, s egy több millió embert érintő humanitárius katasztrófa lehetőségét kockáztatja. Macron hangsúlyozta, hogy Ankara lépése akár az Iszlám Állam újjáéledését okozhatja, és így Európa biztonságát is fenyegeti. Hasonlóan reagált több miniszter, köztük Jean-Yves Le Drian külügy- és Florence Parly védelmi miniszter.

A francia hatóságokat különösen is foglalkoztatja a dzsihadisták kérdése, hiszen a háborús övezetté vált területen nagyjából kétszáz harcos tartózkodott fogságban, akik közül hatvanat kifejezetten veszélyesként tart számon a francia hírszerzés. A terrorizmusellenes párizsi ügyészség vezetője szerint a legbiztonságosabb az lenne, ha Franciaországba szállítanák őket, és bírói ítékezésre bíznák az ügyüket. A kormány azonban egyelőre nem kezdeményezte a repatriálásukat. A török offenzívát követően pedig ez egyre nehezebb feladatnak tűnik.

Az elnök az észak-szíriai események kapcsán október 13-ra összehívta a Francia Védelmi és Nemzetbiztonsági Tanács tagjait. Az ülést követően kiadott [dokumentum](#) kihangsúlyozta, hogy Franciaország minden diplomáciai erőfeszítést megtesz a török támadások leállítására érdekében, programot dolgoznak ki az északkelet-szíriai lakosság megsegítésére, és lépéseket tesznek az érintett zónában tartózkodó francia állampolgárok, illetve katonák biztonságának garantálására. Ez utóbbi élénk visszhangot váltott ki az elemzők részéről, mert nyilvánvalóvá vált, hogy az ország stratégiaváltásra kényszerül, ami azt is jelentheti, hogy a háborús övezetben állomásozó francia különleges erőket (kb. 200–300 főt) kivonják, mert Párizs az amerikaiak nélkül nem kívánja helyi misszió fenntartását.

A francia kormány a nyomásgyakorlás érdekében – több más uniós tagállamhoz hasonlóan – bejelentette a fegyverexport felfüggesztését is: október 12-én úgy döntöttek, hogy leállítják minden olyan harcászati eszköz, hadianyag törökországi szállítását, amelyet a török hadsereg Szíriában használhatna. A 2019 júniusában közzétett [adatok](#) szerint a franciák az elmúlt tíz évben összesen 594,5 millió eurós megrendelést kaptak a török hadseregtől. Az évente változó intenzitású kivétel 2018-ban 45,1 millió eurót tett ki. Mivel Törökország csak a 26. helyen áll a francia fegyverkivitel terén, Párizs számára a bejelentés nem jár túl súlyos következményekkel.

Franciaország a fegyverembargó mellett intenzív diplomáciai lépéseket is kilátásba helyezett, sőt a fegyveres konfliktus megállítása érdekében szinte azonnal kezdeményezte az ENSZ BT rendkívüli összehívását. Az elnöki hivatal [közleménye](#) szerint Macron október 12-én telefonon tárgyalt az észak-szíriai offenzíva kapcsán az amerikai, az iraki és a török államfővel is. Kifejezte nekik azon aggodalmát, hogy a kialakult kaotikus helyzetet az iszlamista szélsőségesek kihasználhatják, és újralakíthatják a csoportjaikat, s ezáltal ismét súlyos biztonsági kockázatot okoznak. A francia államfő e kontextusban Franciaország és Irak kapcsolatainak megerősítését szorgalmazta, továbbá javasolta az Iszlám Állam elleni nemzetközi koalíciós csúcs sürgős összehívását is. A francia vezetés szeretné világosan látni, hogy az amerikai hadsereg távozása után is fennáll-e még a dzsihadistaellenes szövetség. Az eseményre vélhetően Brüsszelben vagy Washingtonban kerülhet sor a napokban, de Macron elnök megpróbálja a szálakat mindvégig a saját kezében tartani.

A Toulouse-ban tartott ülésük végén kiadott [nyilatkozatban](#) a francia és a német kormány egyaránt elítélte az észak-szíriai török támadást. Október 18-án, az Európai Tanács megbeszélését követő sajtótájékoztatón Macron bejelentette: Párizs is támogatja, hogy Recep Tayyip Erdoğan elnökkel közvetlen tárgyalásokat folytassanak. Erre várhatóan Londonban kerülne sor, a brit miniszterelnök és a német kancellár

társaságában. Franciaország minden területen diplomáciai nyomást kíván gyakorolni a török kormányra. Így például a 2020-as labdarugó Európa-bajnokság október 14-iki párizsi selejtezőjét, amelyen a török és a francia csapat mérkőzött egymással, Le Drian külügyminiszter bojkottálta, sőt a mérkőzés elhalasztására szólított fel.

Október 18-án pedig a francia Nemzetgyűlés pártjai közül nyolc, összesen 59 képviselő, [felhívást](#) juttatott el Macron elnöknek, amelyben kérték, hogy hazájuk tgyen meg minden tőle telhetőt a háború beszüntetésének előmozdítására, illetve a kurdok védelmében, kezdeményezze Törökország NATO-tagságának felfüggesztését és gazdasági szankciók bevezetését, valamint a törökök uniós csatlakozási tárgyalásának lezárását.

Megállapítható tehát, hogy Franciaországban jelentős visszhangra talált az észak-szíriai török offenzíva ügye, és a francia külpolitika különleges aktivitást mutat a kérdés kapcsán. Párizs – miközben önálló utakat is keres a konfliktus megnyugtató megoldása érdekében – az uniós tagállamokkal való együttműködésre, különösen a német–francia közös álláspontok kialakítására törekszik.

SZALAI MÁTÉ

Bár az Egyesült Királyság közvéleményét lekötik a brexitről szóló újabb megállapodással kapcsolatos viták, Törökország szíriai offenzívája mégis felkerült a brit politikai napirendre. A kormány [felfüggesztette](#) azon fegyverek törökországi exportjának engedélyezését, amelyeket a szíriai katonai akciókban felhasználhatna Ankara, Dominic Raab külügyminiszter pedig elítélte a Rózsava elleni akciót, mert az súlyosbítja a humanitárius válságot, és elvonja a figyelmet az Iszlám Állam elleni harcról.

A brit reakció két szempontból különbözik az általános európai fősodortól. Egyrészt a [parlamentben kialakult viták során](#) a pártpolitikai logikának megfelelő nézetek csaptak össze a török beavatkozás kapcsán. Konzervatív politikusok ([például a külügyminiszter](#) vagy az Ankara fellépését kifejezetten [támogató védelmi miniszter](#)) részéről is felmerült a török biztonságpolitikai aggályok elismerése, valamint az attól való félelem, hogy ha Ankarát az Európai Unió teljes mértékben elítéli, azzal csak mélyíti a két fél közti feszültséget, és közelebb tolja a török vezetést Oroszországhoz. Ennek volt köszönhető az is, hogy a brit diplomataik igyekeztek tompítani a vonatkozó közös uniós nyilatkozat szövegét. Emiatt munkáspárti és liberális demokrata politikusok bírálták is a brit kormányt, [többen](#) a saját kurd származású választóikra hivatkozva. Érdekes módon, a török származású brit állampolgárokra nem tettek utalást a politikusok, pedig azok száma a [2011-es népszavazás](#) szerint kb. tízszer annyi (kb. ötszázezer fő), mint a kurdoké – ez azonban a csoport politikai inaktivitását is jelentheti.

Másrészt az Egyesült Királyságnak speciális nemzeti biztonsági érdekei is megfigyelhetőek a szíriai események kapcsán. Ezek közül kiemelkedik [a brit különleges műveleti erők jelenléte](#), amelyeket az amerikai kivonulás, valamint a szíriai rezsim és a kurd vezetés között létrejött megállapodás után kapkodva kellett kivonni a

területről. Az amerikai erők létszámának kb. egytizedét kitevő, körülbelül két-háromszáz fős kontingenst az Iszlám Állam elleni küzdelem keretében helyezték ki a Szíriai Demokratikus Erők által irányított területekre, például Manbidzsba, ám a török–kurd feszültségek kezelésében játszott szerepük a korábbi [amerikai–török megállapodások értelmében](#) is minimális volt.

Az amerikai kivonulás 2018. decemberi bejelentését követően Franciaország-hoz hasonlóan az Egyesült Királyságban is felmerült a Szíriában állomásozó erők jövőjének kérdése. Azt korábban is sejteni lehetett, hogy a britek nem kívánnak az [amerikaiak nélkül jelen maradni a területen](#), ugyanakkor a nyár folyamán [amerikai és kurd vezetők](#) is igyekeztek meggyőzni Londont és Párizst a csapatlétszám-növelés szükségességéről. Először úgy tűnt, [hogymindkét európai állam bele fog egyezni](#) egy 10–15 százalékos erősítésbe, végül azonban a tervek csupán tervek maradtak.

Ezek mellett meghatározó még a brit állampolgársággal rendelkező külföldi harcosok kérdése, amely a török offenzíva következtében ismét napirendre került, hiszen a szíriai kurd autonómia fegyveresei legalább tízezer, az Iszlám Államhoz kötődő harcost tartanak fogva, akik a háború intenzívvé válását kihasználva most könnyebben kiszabadulhatnak. Az [Európai Parlament adatai](#) szerint kb. 850 brit állampolgár utazott ki illegálisan Szíriába – ezzel az Egyesült Királyság az EU-tag-államok között a harmadik helyen áll (Franciaországot és Németországot követi). Ugyanakkor [a visszatérési arány](#) is ott a legmagasabb (kb. 50 százalékos) a nagy uniós tagállamok közül. (Összehasonlításképpen: Franciaországban mindössze 12, és Németországban is csak 31 százalékos.) Ez azt mutatja, hogy a továbbra is Szíriában fogva tartott brit dzsihadisták száma valószínűleg alacsonyabb, mint más európai államok esetén.

Ennek ellenére a török támadás arra készítette a brit kormányt, hogy [felülvizsgálja](#) a korábbi, [uniós összehasonlításban is kifejezetten merev politikáját](#) a külföldi harcosok Szíriában született vagy odahurcolt gyerekeivel kapcsolatban. A „Save the Children” nevű civil szervezet nemrég nyilvánosságra hozott jelentése szerint az ilyen státuszú kiskorúak száma a korábbi becsléseknek csaknem a duplája, hatvan fő. Egy részük a török támadásoknak kiszolgáltatott [Ajn Issza-i táborban található](#), őket valószínűleg [különleges műveleti egységek](#) hozzák majd ki a területről.

SZABÓ BARNABÁS

A spanyol kormány 2019. október 15-én kiadott [közleménye](#) egyértelműen elítéli Törökországnak a Szíria területén történt katonai beavatkozását. Madrid egyrészt humanitárius okokból ellenzi a török hadsereg akcióját, mert az növeli a szíriai nép szenvedését és a térségben jelen lévő menekültek amúgy is nagy számát, továbbá nehezíti a probléma megoldása érdekében már életbe léptetett humanitárius stratégiák működését. Másrészt az egész régió stabilitására és a szíriai állam integritására nézve tartja károsnak a török beavatkozást; mint kiemeli, bármelyiknek a veszélyeztetése a közelmúltig aktív terrorszervezetek, mindenekelőtt az ISIS újjáéledéséhez vezethet. A közleményben Spanyolország az ENSZ

keretein belül megkezdett békefolyamat és a diplomáciai megoldások mellett foglal állást, arra kérve a török kormányt, hogy szüntesse be a szíriai hadműveleteit. Arról a százötven spanyol katonáról, akik egy NATO-misszió keretében tartózkodnak a térségben, a közlemény szűkszavúan csak annyit jegyez meg, hogy ők a régió békéjét és stabilitását hivatottak garantálni – ugyanakkor a sajtóban napvilágot láttak olyan, diplomáciai forrásokra hivatkozó [találgatások](#), miszerint a háborús konfliktus elmélyülése esetén a spanyol kontingenst és az általa kezelt Patriot rakétákat is kivonják az incirliki katonai támaszpontról.

Az említett közlemény arra is kitér, hogy Spanyolország – európai uniós partnereivel együtt – leállítja minden olyan fegyver eladását Törökországnak, amely potenciálisan felhasználható a szíriai műveletekben. Ez a megoldás végül tényleg valamiféle európai egyezségként jelent meg, bár ahogyan Josep Borrell, az ország jelenlegi ügyvezető külügyminisztere és (várhatóan) az Európai Unió következő kül- és biztonságpolitikai főképviselője [megjegyezte](#), e döntés megszületését segítette, hogy a fegyverkereskedelem alapvetően nem tartozik az uniós hatáskör alá, azt a tagállamok tehát saját maguk korlátozhatják. Az uniós külügyminisztereknek a török intervencióra adott/adandó reakcióit megvitató ülésére érkező Borrell már a megbeszélések előtt úgy nyilatkozott, hogy nagy egyetértés van a tagállamok között a török beavatkozás elítélésében – bár teljes egyetértésre nem minden részletkérdésben számított. És valóban: bár valamennyi tagállam elítélte Törökországot, olyan drasztikusabb döntés meghozatalára, mint például az egységes uniós fegyverembargó, nem került sor – igaz, ez részben abból is adódott, hogy Törökország mindeközben szövetséges állam, illetve NATO-tagország.

Maradt tehát az egyes tagállamok – voltaképpen részleges – fegyverexportkorlátozása, amit csak a Szíriában potenciálisan bevethető fegyverekre terjesztettek ki az érintettek, így Spanyolország is. A mindennemű fegyverkereskedelem felfüggesztésétől való ódzkodás nem véletlen, hiszen Törökország az európai hadiipari fejlesztések, termékek fontos vásárlója. Spanyolország „óvatos” embargója is részben a török felvevőpiac jelentőségének tudható be: az elérhető legutóbbi [statisztikák](#) szerint Törökország a spanyol hadiipar negyedik legfontosabb piaca – 2018 első felében ez 9,5 százalékos, azaz 162,5 millió eurós részesedést jelentett. A részleges exportkorlátozás nem érinti például sem a Sevillában összeszerelt Airbus A400M típusú katonai szállító-repülőgépeket, sem az Isztambulban, spanyol–török konzorciumban gyártott LHD Anadolu kétéltű hajókat.

Spanyolország tehát az uniós konszenzus mentén kezeli a török helyzetet, és ennek változására alapvetően nem számíthatunk, hiszen a szíriai hadműveletek elítélése és ennek a fegyverexport részleges korlátozásával kísért nyomatékosítása nem válik el az alapvető spanyol értékek és érdekek képviselésétől. Egyelőre kérdéses, hogy adott esetben az Európai Unió, illetve annak tagállamai hajlandók-e szigorúbb intézkedések bevezetésére Ankarával szemben – legyen az akár a fegyverembargó uniós szintre emelése, akár más, kereskedelmi vagy pénzügyi jellegű korlátozás. Egy ilyen esetben Spanyolorzágnak is választania kell majd az érintett szektorok által képviselt gazdasági érdek és a spanyol külpolitikát vezérlő értékek között.